

Huishoudkunde en de Derde Wereld

S. I. SPIJKERS-ZWART

Sinds de VN-vrouwenkonferentie, die in 1975 in Mexico City werd gehouden, is het inzicht dat in ontwikkelingsprojecten in de Derde Wereld meer aandacht geschonken dient te worden aan de specifieke problemen van vrouwen meer en meer geaccepteerd. De resoluties die tijdens deze konferentie zijn aangenomen, hebben weerklank gevonden in het ontwikkelingsbeleid zowel van donorlanden en -organisaties als van ontvangende landen. Op dat niveau is er zeker sprake van een verbetering.

Nu er, na 10 jaar, weer een wereld-vrouwen-konferentie voor de deur staat, ditmaal in Nairobi, moet echter gekonstateerd worden dat het voornamelijk gaat om beleidsvisies. In de praktijk, op projectniveau, waar deze inzichten vertaald moeten worden in concrete maatregelen, blijft de inspanning om de positie van vrouwen te verbeteren te gering. Er wordt nog steeds gesproken over kleine boeren, hetgeen symptomatisch is voor een benadering waarbinnen een realistische kijk op het leven van vrouwen, de plaats die zij in de samenleving innemen en hoe daarin verbetering te brengen, nagenoeg ontbreekt.

Meer aandacht voor huishoudens

Dit ontbrekende inzicht heeft onder meer tot gevolg dat voorbij gezien wordt aan de produktieve rollen van vrouwen; veel kleine boeren zijn inderdaad vrouwen. Maar dat niet alleen, daarnaast ontbreekt het vaak aan de meest elementaire kennis op het niveau van het huishouden. De economie van de huishouding wordt veelal gezien als een "black box" en voor de omvang en zwaarte van de huishoudelijke arbeid is geen enkele aandacht. Vrouwen en mannen maken deel uit van

huishoudens waarbinnen doelen en middelen op elkaar afgestemd worden. En hoewel binnen huishoudens enerzijds sprake is van belangentegenstellingen, machtsverschillen en conflicten, bestaat er aan de andere kant ook genegenheid en solidariteit die mensen met elkaar verbindt. De economische activiteiten van leden van huishoudens mogen daarom niet worden gezien als puur individuele activiteiten; er is veeleer sprake van wederzijdse betrokkenheid.

Gebrek aan aandacht voor het huishouden als economische eenheid betekent gebrek aan inzicht in het gedrag van mensen als antwoord op de socio-economische situatie zoals zij die ervaren. Deze kennis is onontbeerlijk willen plattelandsontwikkelingsprojecten aansluiting vinden bij de leef- en ervaringswereld van zowel vrouwen als mannen en is een voorwaarde voor het welslagen. Het voorgaande, hoe kan het op deze plaats ook anders, houdt een pleidooi in voor een grotere huishoudkundige inbreng in ontwikkelingsprojecten.

"Farm-households-systems"

De farming-systems-benadering die op het ogenblik internationaal maar ook binnen de vakgroepen van de Landbouwhogeschool een groeiende aanhang heeft, behelst een brede visie waarbinnen getracht wordt om zowel teelt-technische en economische factoren als de "menseelijke" faktor tot hun recht te laten komen. Deze aanpak, waarbij er naar wordt gestreefd om over de scheidslijnen van de verschillende disciplines heen samen te werken lijkt voor de huishoudkunde erg positief. Het terrein dat door ons vakgebied wordt bestreken en de wijze waarop wij tegen het menselijk gedrag aankijken,

heeft verschillende raakpunten met de farming-systems-benadering; een eventuele samenwerking zou dan ook stimulerend kunnen werken.

Onderwijs en onderzoek

Wil de huishoudkunde echter een herkenbare eigen inbreng hebben in deze ontwikkeling dan zal naar mijn mening aan een tweetal voorwaarden voldaan moeten worden.

In de eerste plaats zullen we ons in het onderwijs en het onderzoek meer moeten concentreren op die aspecten waar we goed in zijn. Onder invloed van de kritiek waaraan de huishoudkunde gedurende de laatste decennia onderhevig is geweest, heeft binnen het vakgebied, terecht, een heroriëntatie plaatsgevonden op de positie van de vrouw in huishouden en samenleving en is er meer aandacht gekomen voor de machtsrelaties tussen vrouwen en mannen. Hierdoor is de aandacht wel eens wat te ver afgedwaald van de meer praktische kanten van de dagelijkse verzorging; het werkveld bij uitstek voor huishoudkundigen. Voor wat betreft de opleidingen gericht op de ontwikkelingslanden, zou ik er dan ook voor willen pleiten om in de toekomst de veelgeroemde "brede inzetbaarheid" van huishoudkundigen wat minder te benadrukken. Het komt mij zinnvoller en ook realistischer voor om in plaats daarvan huishoudkundigen op te leiden voor een beperkt aantal duidelijk omschreven taakvelden.

Daarbij denk ik vooral aan het aanpassen van technologisch-huishoudkundige kennis aan lokale omstandigheden en het overdragen van die kennis; met name op het terrein van de verwerking van voedselgewassen en de voedselbereiding; waterhygiëne, distributie en beheer; sanitaire voorzieningen en de woningbouw, -verbetering en -beheer voor de lage inkomens.

Daarnaast lijkt ook het opzetten van (vrouwen)organisaties op de hiervoor genoemde terreinen op de weg van huishoudkundigen te liggen.

Tenslotte zal een aantal huishoudkundigen in staat moeten zijn om toepassings-

gericht onderzoek op de genoemde terreinen te verrichten.

In de tweede plaats zal er gestreefd moeten worden naar een bundeling van krachten. Zowel door de vakgroep Huishoudkunde van de Landbouwhogeschool als door een aantal NLO's (Nieuwe Leraren Opleiding) en THW's (Akademie Toegepaste Huishoudwetenschappen), worden cursussen "huishoudkunde voor ontwikkelingslanden" gegeven. Het wordt hoog tijd dat de daarbij betrokken huishoudkundigen hun kennis en ervaring eens uitwisselen. Wellicht kan er zodoende in landelijk verband een duurzame samenwerking tot stand komen waarbinnen gestreefd wordt naar kennisvermeerdering en wellicht ook naar een zekere taakverdeling tussen de verschillende instellingen.

Korrespondentieadres

Ir. S. I. Spijker-Zwart, Vakgroep Huishoudkunde, Landbouwhogeschool, Postbus 8060, 6700 DA, Wageningen. Dit artikel is à titre personnel geschreven.

en mid-
orden. En
enerzijds
stellingen,
n, bestaat
egenheid
lkaar ver-
eiten van
r daarom
ndividuele
e van we-

huishou-
betekent
drag van
io-ekono-
ren. Deze
en plat-
aanslui-
aringswe-
nen en is
agen. Het
ze plaats
i in voor
nbreng in

g die op
r ook bin-
bouwho-
ng heeft,
nnen ge-
chnische
"mense-
n komen.
vordt ge-
n van de
samen te
unde erg
is vakge-
e waarop
ankijken,